

Stordriftsfordele og smådriftsulemper i kommunal serviceproduktion

Hovedresultater

VIVE

Hovedresultater

Kommunerne har forskellige økonomiske forudsætninger, og dette har betydning for deres muligheder for at levere service til borgerne. Forskelle i økonomiske grundvilkår kan eksempelvis knytte sig til, hvor velstående kommunen er, forskelle i befolkningens demografiske og socioøkonomiske sammensætning, og om kommunen er stor eller lille. Denne rapport har til formål at skabe viden om stordriftsfordele og smådriftsulemper i kommunal serviceproduktion. Rapporten retter sig mod beslutningstagere, ledere og medarbejdere på nationalt og kommunalt niveau med interesse for kommunernes økonomiske grundvilkår.

Stordriftsfordele og smådriftsulemper

Med stordriftsfordele og smådriftsulemper menes, om indbyggermæssigt store kommuner har en økonomisk fordel ved at skulle levere service til flere borgere, mens omvendt små kommuner har økonomiske ulemper ved at have færre indbyggere og dermed færre borgere at fordele eventuelle grundomkostninger på. Dette er undersøgt ved at analysere, hvilken betydning kommune størrelsen har for udgifterne på de kommunale serviceområder – når der er taget højde for forskelle i befolkningens demografiske/socioøkonomiske sammensætning, andre strukturelle forhold og det økonomiske pres på kommunens økonomi. Det er dels undersøgt, om der kan identificeres *generelle stordriftsfordele* fra de indbyggermæssigt mindste til de største kommuner, dels om der eventuelt eksisterer *specifikke smådriftsulemper* for de fem små ø-kommuner.

Formålet med undersøgelsen er at analysere stordriftsfordele og smådriftsulemper i kommunal serviceproduktion på ni centrale kommunale serviceområder. De ni områder udgør tilsammen 95 % af kommunernes samlede serviceudgifter.

Der er økonomiske stordriftsfordele i kommunal serviceproduktion

På flertallet af de kommunale serviceområder er der skalaeffekter knyttet til kommunens indbyggermæssige størrelse. På 5 af de 9 undersøgte serviceområder er der *generelle stordriftsfordele* fra de indbyggermæssigt mindste til de største kommuner, og på to af de undersøgte områder er der *specifikke smådriftsulemper* for de fem små ø-kommuner. En kommune af Fanøs størrelse har til illustration sammenlagt smådriftsulemper på tværs af de

ni serviceområder på knap 6.900 kr. pr. indbygger i forhold til en kommune med en gennemsnitlig kommunestørrelse, mens en kommune af Vejle Kommunes størrelse tilsvarende har stordriftsfordele på knap 1.200 kr. pr. indbygger.

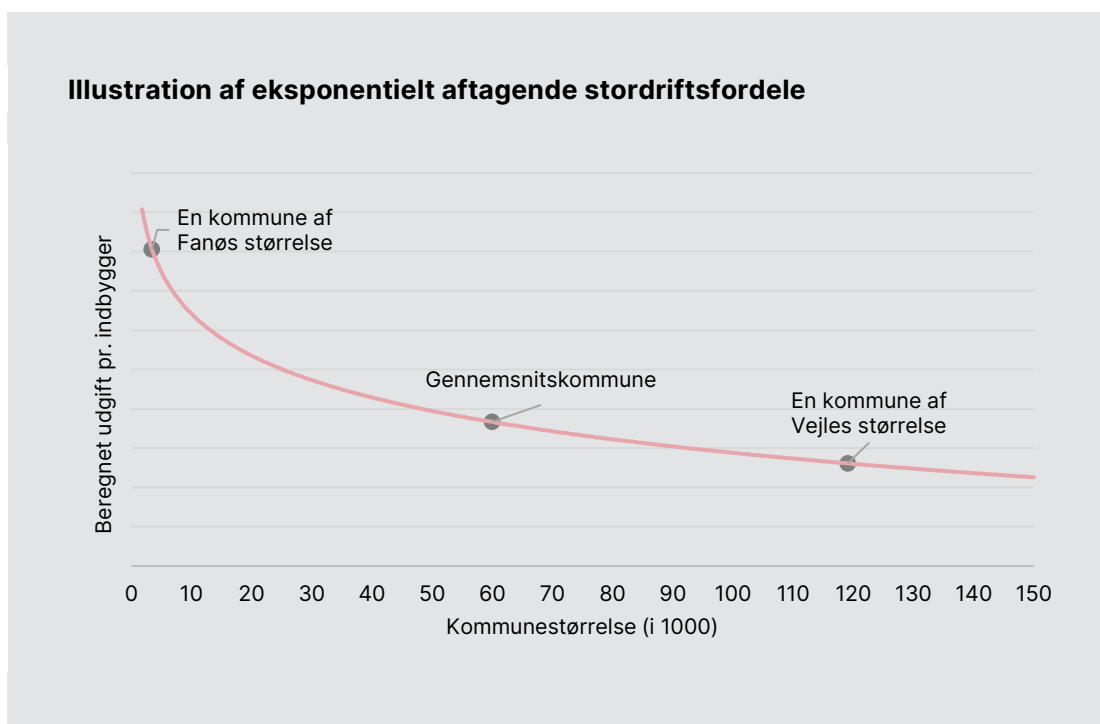
Stordriftsfordelene findes især på administrationsområdet, men ikke kun der

De økonomiske stordriftsfordele og smådriftsulemper er størst på administrationsområdet. For en kommune af Fanøs størrelse svarer de beregnede smådriftsulemper til, at udgiftsbehovene på administrationsområdet er omkring 4.500 kr. større pr. indbygger end i en gennemsnitskommune, mens en

kommune af Vejle Kommunes størrelse omvendt har administrative stordriftsfordele på omkring 500 kr. pr. indbygger. De næststørste stordriftsfordele findes på folkeskoleområdet, hvor smådriftsulemperne for en kommune af Fanøs størrelse svarer til omkring 1.300 kr. pr. indbygger, og stordriftsfordelene for en kommune af Vejles størrelse til omkring 400 kr. pr. indbygger i forhold til en gennemsnitskommune. Hertil kommer stordriftsfordele/smådriftsulemper på vej-, kultur-/fritids-, sundhedspleje-/tandpleje- og dagtilbudsområdet.

Stordriftsfordelene aftager med stigende kommunestørrelse

Smådriftsulemperne er mest signifikante for de små kommuner, og stordriftsfordelene aftager, i takt med at kommunestørrelsen stiger. Der er to grunde til dette. For det første er der *specifikke smådriftsulemper* for de fem små ø-kommuner på nogle af de kommunale serviceområder. For det andet er stordriftssammenhængen på serviceområder med *generelle stordriftsfordele* eksponentielt aftagende. Den eksponentielle sammenhæng betyder, at indbyggertallet har størst betydning for udgiftsniveauet i de mindste kommuner, og at stordriftsfordelene langsomt aftager med stigende indbyggertal. I modsætning til før kommunalreformen er der i den nye kommunestruktur og med den nye opgaveportefølje fx på administrationsområdet ikke tale om en U-formet sammenhæng med stordriftsulemper for de største kommuner. I den nye kommunestruktur aftager de administrative stordriftsfordele mere og mere med stigende kommunestørrelse og flader ud for de største kommuner – men går ikke over i stordriftsulemper, når indbyggertallet når over en vis størrelse.

Kilde: VIVE.

Økonomiske udfordringer for de små kommuner

Smådriftsulemperne i de små kommuner giver en række økonomiske udfordringer for disse kommuner. Ud over at det gør det dyrere at levere service til borgerne end i de større kommuner, er de små kommuner tillige udfordret af, at der i den nuværende udligningsordning ikke er nogle kriterier, der sigter på at opfange de udgiftsbehov, der knytter sig til at være en indbyggermæssigt lille kommune. Udfordringen gælder for de små kommuner i almindelighed og de små ø-kommuner i særdeleshed.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsen er gennemført for Fanø Kommune.

Analysen er baseret på registerdata på kommuneniveau fra Danmarks Statistikbank om kommunernes udgifter på ni serviceområder og befolkningens sammensætning mv. i årene 2018-2022.

Udgifterne på de ni serviceområder er afgrænset ved en række konti i det kommunale budget- og regnskabssystem.

Udgifterne er opgjort som nettodriftsudgifter, dvs. fratrukket eventuelle refusioner, brugerbetaling for dagtilbud, plejebolig, mad mv. samt betalinger fra andre kommuner og eventuelle midler fra statslige puljer.

Analyserne er gennemført som regressionsanalyser (OLS). Alle analyser er gennemført på kommuneniveau.

Stordriftsfordele og smådriftsulemper i kommunal serviceproduktion

VIVE/2024

HR_302781